

A DIÓAKNÁZÓ FÉNYESMOLY (*COPTODISCA LUCIFLUELLA* CLEMENS, 1860 LEPIDOPTERA – HELIOZELIDAE) MAGYARORSZÁGI MEGJELENÉSE

Takács Attila¹, Szabóky Csaba² és Kutas János³

¹Fejér Megyei Kormányhivatal Székesfehérvári Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály 2481 Velence, Ország út 23. takacs.attila@fejer.gov.hu

²1034 Budapest, Bécsi út 88. bothv@t-online.hu

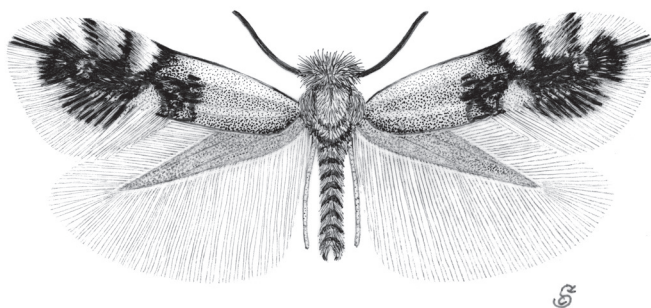
³Zala Megyei Kormányhivatal Zalaegerszegi Járási Hivatala Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály 8900 Zalaegerszeg, Kinizsi u. 81. kutas.janos@zala.gov.hu

Az Észak-Amerikából Európába behurcolt lepkefajt elsőként Olaszországban (2010) találták meg. Olaszországon és Magyarországon kívül napjainkig sehonnan sem került elő. Első aknáit Tornyiszentmiklós zártkerti területén közönséges dió (*Juglans regia*) levelein sikerült megfigyelni.

Kulcsszavak: expanziós faj, közönséges dió (*Juglans regia*), fekete dió (*Juglans nigra*), levélakna, faunára új

Olaszországban (Bernardo és mtsai 2011) hét évvel ezelőtt dió levélen aknázó Észak-Amerikában honos molylepkét azonosítottak *Coptodisca lucifluella* néven. Az Olaszországba behurcolt kártevők rendszerint északra, illetve észak-keletre terjednek tovább. Az előbbieket ismeretében nem meglepő a lepke magyarországi megjelenése. Az első példányait (aknáit, hernyóit) Tornyiszentmiklós zártkerti területén közönséges dió (*Juglans regia*) levelein 2017. augusztus 24-én sikerült felfedezni. Figyelmünk a dió felé fordult, melynek eredményeképpen számos hazai településen sikerült jelenlétét bizonyítani (térkép, lelőhelylista).

A lepke szárnyfesztávolsága 4–6 mm (1. ábra). Az elülső szárnyon feketével határolt három fehér ék látható, melyek a szárny közepe felé sárgába hajlanak. A szárnycsúcsban levő rojtban egyenes fekete fark látható. A külső szöglet háromszögletű foltja fehér. A szárnycsúcsi rojtok tövében kékes foltok figyelhetők meg. A feje borzas és a hátulsó szárnyaival azonos sötét színű (Clemens, 1860).

1. ábra. Dióaknázó fényesmoly (*Coptodisca lucifluella* Clemens, 1860) rajz: Szabóky Csaba, Lucio Morin fényképe nyomán

Hernyója (2. ábra) a levélen kétoldali foltaknát készít. Az akna mindig a levél két oldalere között található (3. ábra) és azokon sohasem nyúlik keresztül. A hernyó ürüléke fekete színű és a foltakna két oldalán látható (4. ábra). Az utolsó vedlést követően ovális zsákot sző magának (3. ábra). A zsák szélén elragott levéllemez körben elszárad, az ily módon megglazult zsákkal a hernyó elhagyja a levelet. A vékonyabb vagy vastagabb ágakon, esetleg a törzs kéregrepedéseiben fehér szövődéssel rögzíti a zsákot. Hernyóként telel, majd tavasszal bábozódik.

Az aknák keresése egyszerű. Az elhagyott aknában a rokon somaknázó fényesmolyhoz (*Antispila treitschkiella*) hasonlóan szabályos

2. ábra. A dióaknázó fényesmoly hernyója
Fotó: Takács Attila

4. ábra. A hernyó ürüke fekete színű és a foltakna két oldalán látható. Fotó: Takács Attila

3. ábra. A levélakna mindig a levél két oldalere között található, mellette a hernyó zsákja. Fotó: Takács Attila

ovális lyukak maradnak vissza. Több levélben „döglött aknákat” figyeltünk meg. A leveleken számos hasonló méretű elhalt folt látható, de a legegyszerűbb meghatározási módja, ha a fény felé tartva az elhalt részben hernyó ürülék van.

A lepke hernyójának tápnövénye hazájában, Észak-Amerikában a hikoridió (*Carya glabra*) és a pekán dió (*Carya tomentosa*) (Bernardo és mtsai 2015), Magyarországon elsősorban közönséges dión (*Juglans regia*) figyelhető meg (5. ábra). Számos esetben fekete dión (*Juglans nigra*) találtuk (6. ábra). Megemlítendő, hogy közönséges és a fekete dió együttes előfordulásakor csak a fekete dió levelét fogyasztotta. Érdekesség, hogy egy-egy

alkalommal Martonvásáron hikoridión (*Carya sp.*) és Alsószentivánon texasi feketedión (*Juglans rupestris*) is megtaláltuk.

A lepke hazájában három, esetleg négy nemzedéke is kifejlődik (Bernardo és mtsai 2012). Hazai nemzedékszámáról nincs ismeretünk. Megfigyeléseink szerint „rég” és „új” zsákja a dió törzsén található, mely arra enged következtetni, hogy hazánkban egynél több nemzedéke fejlődik.

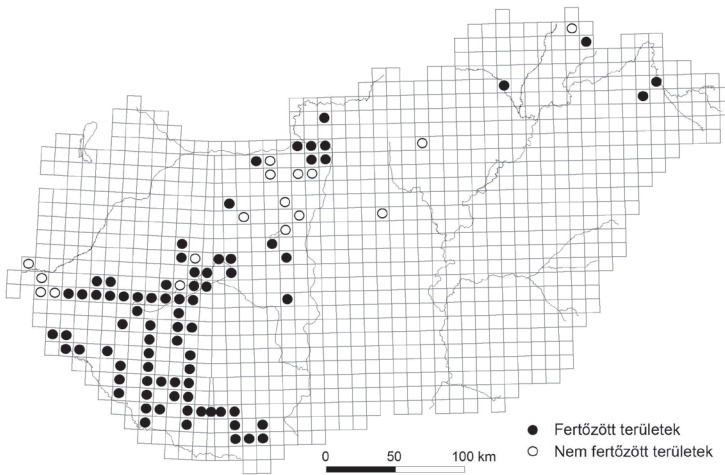
Az Amerikai Egyesült Államok és Mexikó hikoridió termesztő vidékein, amennyiben a gazdálkodók azonos hatásspektrumú inszekticideket használnak, nagyobb a valószínűsége a rezisztencia kialakulásának, így az ott élő négy diókárttevő faj (*Stigmella juglandifoliella*, *Cameraria caryaealbelli*, *Phyllonorycter caryaealbelli*, *Coptodisca lucifluella*) együttesen okozhat kárt.

A dióaknázó fényesmoly magyarországi kártétele közvetettnek tekinthető, mivel az csak a leveleket érinti, a termést nem, valamint a fentebb említett másik három faj nálunk még nem fordul elő. Jelen ismereteink szerint a lárva elleni inszekticid védekezés nem indokolt.

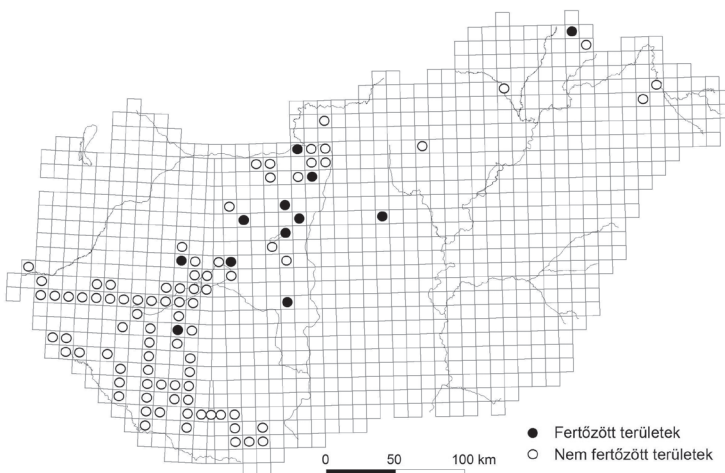
Jelentős számú hernyót gyűjtöttünk, melyekből vélhetően tavasszal kelnek ki a lepkék, esetleg a parazitoidok. Megjegyzendő, hogy az olaszországi vizsgálatok már 9 genusba tartozó parazitoidot mutattak ki.

A kárképe és /vagy a lárvája következő településekről került elő: Ábrahámhegy, Alcsútdoboz, Alsónemesapáti, Alsószentiván, Badacsony, Badacsonyörs, Badacsonytördemic, Balatonboglár, Balatonederics, Balatonföldvár, Balatongyörök, Balatonhenye, Balatonkenese, Balatonlelle, Balatonöszöd, Balatonszárszó, Balatonszemes, Balatonvilágos, Barcs, Berzence, Bize, Bocfölde, Boldogasszonyfa, Borjád, Böhönye, Botykapeterd, Böhönye, Bőszénfa, Budapest (III., XI.), Cserszegtomaj, Csokonyavisonta, Csupak, Csörnyeföld, Curgó, Dencsháza, Diósjenő, Dunabogdány, Dömös, Esztergom,

Fehérvárcsurgó, Felsőpáhok, Fonyód, Fővnyes, Füzérradvány, Görgeteg, Gyenesdiás, Hencse, Hévíz, Iharos, Iharosberény, Juta, Kacsóta, Kadarkút, Kaposvár, Káptalanfüred, Kelevíz, Keszthely, Kéthely, Középrigóc, Lábod, Lad, Leányfalu, Lengyeltóti, Letenye, Marcali, Martonvásár, Mesztegnyő, Mike, Mikóháza, Mór, Murarátka, Nagyatád, Nagyharsány, Nagykanizsa, Nagykapornak, Nagypeterd, Nagyrada, Nagyvácszony, Nyírmada, Osztopán, Öreglak, Ötvöskőnyi, Pécs, Pellérd, Pilismarót, Pilisszentlászló, Révfülp, Segesd, Seregélyes, Siklós, Solymár, Somogyjád, Somogyvár, Süt-

5. ábra. A dióaknázó fényeszmoly elterjedése közösséges dión 2017-ben

6. ábra. A dióaknázó fényeszmoly elterjedése fekete dión 2017-ben

tő, Szabadegyháza (ipar-telep), Szalánta, Szentgál, Szentlászló, Szentlőrinc, Szenyer, Szigetvár, Szigliget, Szirmabesenyő, Szulok, Tápóság, Tornyiszentmiklós, Túrony, Úrkút, Vadépuszta, Várda, Vásárosnamény, Vászoly, Velence, Villány, Vonyarcvashegy, Zalacsány, Zalaegerszeg, Zalaölvő, Zalaszentgrót, Zalaszentiván, Zamárdi, Zselicszentpál.

A térképeken a vizsgált településeket jelöltük, a fekete körök a megtalált aknák helyzetét mutatják, míg a fehér körök azokat a helyeket, ahol nem sikerült megtalálnunk.

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetet fejeznek ki azoknak, akik adataikkal hozzájárultak a faj előfordulási térképének az elkészítéséhez: *Szénási Ágnes, Both Veronika, Kis Balázs, Gál Sándor, Antal Kristóf.*

IRODALOM

- Ávila-Rodríguez V., Nava-Camberos U., Luis Reyes-Carrillo J., García de la Peña C., Márquez-Hernández C. and Luis García-Hernández J. (2015): Primer Reporte de lucifluella en Huertas de Nogal, *Carya illinoensis* en México South-western Entomologist, 40(2):419–426.
- Bernardo, U., Nieukerken, E. J. van, Sasso, R., Gebiola, M., Gualtieri, L. and G. Viggiani (2015): Characterization, distribution, biology and impact on Italian walnut orchards of the invasive North-American leafminer *Coptodisca lucifluella* (Lepidoptera: Heliozelidae). Bulletin of Entomological Research, 210–234.
- Bernardo, U., Sasso, R., Gebiola, M. and G. Viggiani (2012): First record of a walnut shield bearer *Coptodisca* (Lepidoptera: Heliozelidae) in Europe. Journal of Applied Entomology, 136: 638–640.
- Bernardo, U., Sasso, R., Gebiola, M. and Viggiani, G. (2011): Minatrice fogliare segnalata in Italia su noce. L'Informatore agrario, 46: 64–65.
- Clemens, B. (1860): Contributions to American Lepidopterology. No. 5. Proceedings of the Academy of Natural Sciences of Philadelphia, 12: 203–221.
- Heyerdahl R. H. (1988): The bionomics and control of Pecan leafminers in Georgia (Lepidoptera, *Nepticulidae*, *Gracillariidae*, *Heliozelidae*) in Stapfia, 16: 141–145.
- Internetes hivatkozás
http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl?Coptodisca_Lucifluella (2017. 09.20.)

THE APPEARANCE OF THE WALNUT LEAFMINER (*COPTODISCA LUCIFLUELLA* CLEMENS, 1860 LEPIDOPTERA – HELIOZELIDAE) IN HUNGARY

A. Takács,¹ Cs. Szabóky² and J. Kutas³

¹Government Office of Fejér County District Office of Székesfehérvár Major Department of Agricultural Affairs Plant protection and Soil Department 2481 Velence, Ország út 23. takacs.attila@fejer.gov.hu

²1034 Budapest, Bécsi út 88. bothy@t-online.hu

³Government Office of Zala County District Office of Zalaegerszeg Major Department of Agricultural and Environmental Protection Affairs Plant protection and Soil Department 8900 Zalaegerszeg, Kinizsi u. 81. kutas.janos@zala.gov.hu

*At first time the North American leafminer was found in Italy in 2010. The species was reported from Italy and from Hungary from Europe. The first mines of the moth were detected on walnut (*Juglans regia*) leaves in Tornyiszentmiklós in Hungary.*

Keywords: expansive species, walnut (*Juglans regia*), black walnut (*Juglans nigra*), leafmine, new to the fauna

Érkezett: 2017. szeptember 21.